

Μια ανηφορική και ελπιδοφόρα αρχή

ΤΟΝ
ΓΚΙΚΑ ΧΑΡΔΟΥΒΕΛΗ

Εξ χρόνια συνεχούς ύφεσης, με τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας στην Ευρώπη, τα εισοδήματα σε κάθετη πτώση, πολλές επιχειρήσεις να κλείνουν, τη φορολογία στα ύψη και τη νεολαία να προσπαθεί να βρει διέξοδο εκτός συνόρων, η σταθεροποίηση μοιάζει με σενάριο επιστημονικής φαντασίας σε πολύ κόσμο. Κι όμως οι ενδείξεις πληθαίνουν ότι η οικονομία το 2014 σταματά την ελεύθερη πτώση της. Τα πρώτα θετικά μηνύματα ήρθαν το καλοκαίρι και το φθινόπωρο του 2013 με την αύξηση του τουρισμού κατά 14,4% το ενεσθίμο, απόρροια της αυξανόμενης ανταγωνιστικότητας του τουριστικού προϊόντος αλλά και των προβλημάτων στις γειτονικές περιοχές. Συνεχίστηκαν με τη βελτίωση στο οικονομικό κλίμα επιχειρήσεων και νοικοκυριών, την άνοδο του Χρηματιστηρίου και τη μείωση των επιτοκίων δανεισμού από τη διεθνή αγορά. Οι αξιολογικοί οίκοι που τα τελευταία χρόνια διαρκώς μας υποβάθμιζαν ξεκίνησαν τις αναβαθμίσεις τους. Ξένοι επενδυτές που για πολλά χρόνια – και πολύ πριν από την κρίση – απέφευγαν τη χώρα μας ξεκίνησαν να τοποθετούνται όχι μόνο στο ελληνικό χρηματιστήριο αλλά και πιο μακροπρόθεσμα στις ίδιες τις επιχειρήσεις. Τελευταία μάλιστα η ανεργία σταμάτησε την ανοδική πορεία της, ενώ εμφανίστηκαν και τα πρώτα θετικά σημάδια ανάκαμψης στη ζήτηση για εξειδικευμένα στελέχη στις επιχειρήσεις.

Η σταθεροποίηση αναμένεται ως φυσικό αποτέλεσμα, πρώτον, του τέλους

Σταθεροποίηση δεν σημαίνει αυτόματα και ισχυρή μετέπειτα ανάπτυξη. Ένας μετέπειτα υψηλός ρυθμός ανάπτυξης θα έρθει με ενεργητικές πολιτικές, πέραν του Μνημονίου και της τρόικας, που αγκαλιάζουν όλη την κοινωνία και δεν γίνονται με πράξεις νομοθετικού περιεχομένου

της απότομης δημοσιονομικής προσαρμογής 2010-2013, που θα συμβάλει στη σχετική σταθεροποίηση των εισοδημάτων και της κατανάλωσης, δεύτερον, της βελτίωσης του οικονομικού κλίματος, που θα τονώσει τις επενδύσεις, και, τρίτον, των εξαγωγών. Οι ρυθμοί ανάπτυξης στην παγκόσμια οικονομία βελτιώνονται τόσο στην Ασία όσο και στις ΗΠΑ, ενώ η ευρωζώνη αρχίζει να ξεφεύγει από τη στασιμότητα/ύφεση του 2012 και 2013. Ετσι και η Ελλάδα θα μπορεί πιο εύκολα να βρίσκει αγοραστές των προϊόντων της στο εξωτερικό. Σημαντικός η ανταγωνιστικότητα κόστους έχει βελτιωθεί σημαντικά στη χώρα μας, η ρευστότητα των επιχειρήσεων αναμένεται σύντομα να βελτιωθεί και έτσι πολλά από τα σημαντικά εμπόδια στις εξαγωγές αίρονται. Θα παραμείνει μόνο το υψηλό κόστος ενέργειας ως ο αδύναμος κρίκος της εγχώριας παραγωγής.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα παρέμεινε όρθιο το 2013, παρά τα τεράστια προβλήματα του PSI και των δανείων σε καθυστέρηση, που κατέστησαν αρνητικά τα ίδια κεφάλαιά του το 2012, ενώ μεγάλη συστημική τράπεζα σήμερα ετοιμάζεται να προσελκύσει ξένους επενδυτές, με αύξηση κεφαλαίου μέσα στον

Φεβρουάριο που μπορεί να φτάσει περίπου τα 2 δισ. ευρώ. Η προσέλκυση ξένων επενδυτών θα δώσει ψήφο εμπιστοσύνης για την προοπτική της χώρας μας αλλά και την ουσιαστική δυνατότητα στο Ταμείο Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας την επόμενη πενταετία να πάρει πίσω τα χρήματα που τοποθέτησε για να στηρίξει την κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας, παρά τη γενικότρη αρχική πρόβλεψη το 2011 της τρόικας ότι από τα 50 δισ. ευρώ για την εξυγίανση/ανακεφαλαιοποίηση του τραπεζικού συστήματος θα εισπραχθούν μόνο τα 16 δισ. ευρώ, δηλαδή το 32%. Επιπλέον, τα ξένα αυτά κεφάλαια που θα μπουν στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα θα βοηθήσουν και την ευκολότερη προσφορά νέων επιχειρηματικών δανείων ώστε να τονωθεί η οικονομική δραστηριότητα.

Σταθεροποίηση, βεβαίως, δεν σημαίνει αυτόματα και ισχυρή μετέπειτα ανάπτυξη. Αποτελεί απλώς τη βάση που δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης. Ένας μετέπειτα υψηλός ρυθμός ανάπτυξης θα έρθει με ενεργητικές πολιτικές, πέραν του Μνημονίου και της τρόικας, που αγκαλιάζουν όλη την κοινωνία και δεν διατάσσονται ούτε γίνονται με πράξεις νομοθετικού περιεχομένου αλλά αποτελούν κτήμα της κοινωνίας και χαρακτηριστικό της κουλτούρας μας. Μόνο έτσι θα επανέλθουμε στο βιοτικό επίπεδο του 2007.

Η ανάπτυξη θα έρθει αν η χώρα βελτιώσει τους θεσμούς της, τη διαφάνεια, τη μηχανογράφηση, αν επιταχίσει την απονομή δικαιοσύνης, αν απεγκλωβιστεί από τις συντηρίες, όταν σε όλες τις αγορές επικρατήσει ανταγωνισμός με τη σωστή εποπτεία, όταν μειωθούν τα γραφειοκρατικά εμπόδια στο επιχειρείν, όταν ο δημόσιος υπάλληλος ανληφθεί ότι η δουλειά του είναι να εξυπηρετεί και όχι να παρεμποδίζει τον πολίτη, όταν ο κάθε συνταξιούχος στο χωριό ή στην πόλη αναρωτηθεί πόσο ο ίδιος συνέβαλε στο παρελθόν στον κομματάκι για τη σύνταξη που παίρνει, όταν ο Έλληνας εμπιστευθεί τη δική του τράπεζα εντός συνόρων, όταν τολμήσει να επενδύσει σε κάτι καινοτόμο με σκοπό τις εξαγωγές, όταν υπάρξει κεντρικός σχεδιασμός για το πού θέλουμε να πάμε και ποιες είναι οι προτεραιότητές μας με τα λιγοστά χρήματα που έχουμε ως κράτος να επενδύσουμε, όταν η φορολογική μας πολιτική γίνει περισσότερο δίκαιη και αναπτυξιακή και σταματήσει να είναι αυθαίρετη.

Σχεδόν τέσσερα χρόνια μετά την υπογραφή του πρώτου Μνημονίου, εντυπωσιάζει τον ουδέτερο παρατηρητή το γεγονός ότι στην εγχώρια πολιτική σκηνή επικρατεί ακόμη ο διαχωρισμός ανάμεσα σε μνημονιακούς και αντι-μνημονιακούς πολίτες και πολιτικά κόμματα, χωρίς να γίνεται ουσιαστική αντιπαράθεση με βάση ολοκληρωμένα προγράμματα πολιτικής, δηλαδή με βάση σαφείς προτεραιότητες στα περιθώρια που επιτρέπει ένας προϋπολογισμός. Το πολιτικό μας σύστημα δεν έχει πλήρως ωριμάσει. Η κρίση όμως και οι δυσκολίες τα τελευταία χρόνια ωρίμασαν τον Έλληνα, ο οποίος κατάλαβε ότι το κράτος δεν είναι πανίσχυρο και ότι ο ίδιος αποτελεί μικρό υποσύνολο αυτού του κράτους και έχει μερίδιο ευθύνης για τη δυσλειτουργία του, μια δυσλειτουργία που δημιουργήθηκε σιωπηρά στη διάρκεια δεκαετιών. Αυτή η ωριμότητα του πολίτη είναι καιρός να μετουσιωθεί και σε ωριμότητα του πολιτικού μας συστήματος ώστε να έχουμε τα προσδοκώμενα θετικά αποτελέσματα στον τομέα της ανάπτυξης.

Ο κ. Γκίκας Χαρδούβελης είναι καθηγητής στο Τμήμα Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής Διοικητικής του Πανεπιστημίου Πειραιώς και οικονομικός σύμβουλος του ομίλου Eurobank.